

Podle § 28d zákona č. 42/1992 Sb. platí, že pokud byly v družstevní bytové výstavbě pořízeny byty, na které byla poskytnuta finanční, úvěrová a jiná pomoc podle předpisů o finanční, úvěrové a jiné pomoci družstevní bytové výstavbě formou nástavěb a vestavěb do stávajících budov, aniž se budova stala předmětem podílového spoluvlastnictví družstva a původního vlastníka budovy, zřizuje se dnem účinnosti tohoto zákonného opatření ve prospěch družstva, popřípadě jeho právního nástupce, na budově věčné břemeno podle § 151n a násl. občanského zákoníku, které dále omezuje vlastníka budovy způsobem tam uvedeným.

Osoby užívající část domu na základě tohoto věcného břemene se musí podílet na přiměřených nákladech na zachování a opravy domu v jiném poměru, odpovídajícím poměru ploch užívaných výlučně jednotlivými uživateli (jejich skupinami), nepočítaje v to prostory a stavební prvky, které slouží jim všem (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1577/2004).

Pro podnikatele jsou významná tzv. legální (zákonná) věcná břemena (různá ochranná pásma, vstup pracovníků na pozemky, omezení vlastníků apod.). V odborné literatuře i v judikatuře byl jejich občanskoprávní charakter sice zpochybněn, podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 25/04 mají i tato břemena občanskoprávní charakter, a proto v případě, že zvláštní předpis, na jehož základě vznikají, nestanoví jinak, je třeba i na tato břemena použít občanský zákoník. Tato problematika je značně obsáhlá, a proto je třeba odkázat na publikovanou literaturu.²⁾

Vysvětlivky:

- 1) Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné. ASPI Publishing 2002, str. 409 a násl.
- 2) Zejména viz Baudyš, P.: Věcné břemeno a veřejnoprávní omezení. Právní rozhledy č. 12/2004, str. 467 a násl. Kolektiv autorů: Věcná břemena od A do Z. Praha: Linde 2001.

Novelizace rejstříkového řízení a problémy s ní spojené

JUDr. Ivan Rada, Mgr. Ing. Markéta Kalistová

Zákon č. 216/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, schválil Parlament dne 3. května 2005. Tímto zákonem se mimo jiné podstatně mění úprava řízení ve věcech obchodního rejstříku. Novela nabyla účinnosti 1. července 2005.

Hlavní body zákona č. 216/2005 Sb. byly ve stručnosti osvětleny již v příspěvku nazvaném „Stručně ke změnám v rejstříkovém řízení“ uveřejněném v předchozím čísle DHK. Cílem tohoto příspěvku je podrobnější komentář novelizované úpravy, s důrazem zejména na sporná nebo obtížně vyložitelná ustanovení.

Novelizace obchodního zákoníku

Jak uvádí důvodová zpráva, novela obchodního zákoníku (ObchZ) do stávající konstrukce hmotněprávní úpravy obchodního rejstříku příliš nezasahuje, a to

JUDr. Ivan Rada a Mgr. Ing. Markéta Kalistová jsou spolupracovníky advokátní kanceláře EISELSBERG NATLACEN WALDERDORFF CANCOLA, v. o. s.

zejména s ohledem na pokračující práce na novém obchodním zákoně a přijaté změny jsou tak většinou formulačního a systematického rázu¹⁾.

Bez ohledu na skutečnost, že novelizace obchodního zákoníku skutečně nese co do hloubky změn srovnání s novelizací občanského soudního řádu, je toto tvrzení poněkud nadnesené, neboť i zde je třeba provedené změny posoudit jako významné. Bohužel, především v té části novely, která se dotkla obchodního zákoníku, jde často o změny k horšímu, a to především z hlediska nejasnosti, nepřesnosti či přímo chyb.

Výpisy z obchodního rejstříku, resp. opisy ze Sbírký listin

Ustanovení § 28 ObchZ podrobně rozvádí práva vyplývající z principu formální publicity. Dosavadní úprava této problematiky byla obsažena v ustanovení § 27a odst. 1 ObchZ. Ustanovení § 28 odst. 1, 2 a 4 ObchZ pak s jistými formulačními odlišnostmi tuto úpravu opakuje.

Ustanovení odst. 3 zavádí princip, podle kterého v případě, že žadatel výslovně nepožádá o listinný částečný nebo úplný opis zápisu v rejstříku nebo listiny uložené ve Sběrce listin, vydá rejstříkový soud opis vždy v elektronické podobě. O úředně ověřený elektronický opis pak může žádat jen ten, jehož žádost je podepsána zaručeným elektronickým podpisem podle zvláštního předpisu²⁾.

Podle odstavce 5 musí rejstříkový soud v případě, že bude požádán o vystavení listinného opisu o skutečnostech nebo listinách obsažených v obchodním rejstříku, vydat opis nikoli v listinné, nýbrž v elektronické podobě, což je ovšem podle našeho názoru v rozporu s úpravou obsaženou v ustanovení odst. 2. **O skutečnostech a listinách uložených do obchodního rejstříku před 1. lednem 1997 soud vždy vydá listinný opis.**

Podle bodu 3 přechodných ustanovení k novele budou až do 31. 12. 2006 vydávány vždy listinné opisy zápisu nebo listin uložených ve Sběrce listin a ustanovení odst. 3 a 5 se do tohoto data nepoužijí.

Ustanovení odst. 6 uvádí, že rejstříkový soud může požadovat za vydání opisu úhradu nákladů, jejíž výše nesmí překročit výši skutečných a účelných administrativních nákladů. Je otázkou, proč zákonodárce toto ustanovení doplnil, když vyhotovení výše uvedených opisů podléhá zaplacení soudního poplatku již podle zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích (položka 24 sazebníku poplatků). Přestože toto ustanovení podle našeho názoru nelze vykládat jinak, než že vedle úhrady soudního poplatku může soud požadovat náhradu zmiňovaných nákladů, **jsme přesvědčeni o tom, že úhrada administrativních nákladů v praxi požadována nebude.**

Účinky zápisů do obchodního rejstříku

Zásada, že skutečnosti zapsané do obchodního rejstříku jsou účinné vůči každému ode dne jejich zveřejnění v Obchodním věstníku, zakotvená nově v ustanovení § 29 odst. 2 ObchZ (dosud § 27 odst. 3 ObchZ), zůstala zachována.

Prokázala-li zapsaná osoba podle dosavadní úpravy, že třetí osoba o zápisu věděla, byl zápis vůči této osobě účinný ode dne tohoto zápisu. Nově však platí, že prokáže-li zapisovaná osoba, že třetí osobě bylo provedení zápisu známo dříve, nastávají vůči této osobě účinky zápisu od okamžiku, kdy se o zápisu dozvěděla.

Rozpor s donucujícími ustanoveními zákona

Ustanovení § 29 odst. 6 ObchZ odpovídá z velké části dosavadnímu ustanovení § 32 ObchZ. **Zákonodárce však z neznámého důvodu vypustil povinnost soudů nebo jiných orgánů státní správy upozornit rejstříkový soud na neshodu** mezi skutečným právním stavem a stavem zápisů v obchodním rejstříku.

Současně byla vypuštěna nadbytečná věta o možnosti dovolávat se prohlášení neplatnosti usnesení valné hromady podle ustanovení § 131, § 183 a § 242 ObchZ.

Porušení právních předpisů, společenské smlouvy nebo stanov při volbě nebo jmenování

V ustanovení § 30 odst. 1 ObchZ uvedená zásada nemožnosti dovolávat se vůči třetím osobám skutečnosti, že při volbě nebo jmenování orgánů nebo členů orgánů právnické osoby byly porušeny právní předpisy, společenská smlouva nebo stanovy, odpovídá předchozí úpravě obsažené v § 27 odst. 6 ObchZ. Mění se ovšem okamžik, od kterého tato nemožnost nastává. Jestliže tomu dříve bylo přímo od zápisu takové osoby do obchodního rejstříku, nyní se nikdo nemůže zmiňovaných porušení dovolávat až po zveřejnění zápisu.

○ Bude-li tak třetí osoba jednat se statutárním orgánem právnické osoby, který se prokáže čerstvým výpisem z obchodního rejstříku, může dotčená právnická osoba až do okamžiku zveřejnění zápisu napadnout platnost ujednání s odkazem na zmiňovaná porušení.

Návrh na zápis do obchodního rejstříku

Ustanovení § 31 odst. 1 novelizovaného znění ObchZ poměrně jednoznačně uvádí, že návrh na zápis, změnu nebo výmaz zápisu v obchodním rejstříku může podat pouze osoba uvedená v ustanovení § 34 ObchZ, které pak přeformulovává původní ustanovení § 3 ObchZ a stanovuje okruh osob, které se ať již povinně, či dobrovolně zapisují do obchodního rejstříku.

Je tedy nepochybné, že v případě návrhu na zápis do obchodního rejstříku týkající se osoby, která již v obchodním rejstříku zapsána je, nebo která nevzniká na základě zápisu do obchodního rejstříku, jsou návrhovatelem přímo podnikatelé³⁾.

Problematický je ovšem výklad tohoto ustanovení ve vztahu k prvozápisům, a to především proto, že byla z neznámých důvodů vypuštěna část původního ustanovení⁴⁾ uvádějící jako návrhovatele osoby oprávněné k tomu podle zákona. Je tedy otázkou, zda zůstala zachována původní koncepce, podle které jsou v případě prvozápisů v. o. s. a k. s. návrhovateli společníci a u s. r. o. a a. s. jednatelé a představenstvo. Novela se totiž nijak nedotkla speciálních ustanovení § 78 odst. 2⁵⁾, § 96⁶⁾, § 112 odst. 1⁷⁾ a § 175 odst. 2⁸⁾ ObchZ.

Vzhledem k tomu, že podle novelizovaného ustanovení § 200c odst. 1 občanského soudního řádu (o. s. ř.) jsou účastníky řízení návrhovatel a podnikatel, přičemž podnikatelem se ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) ObchZ rozumí osoba zapsaná v obchodním rejstříku, je zřejmé, že dosavadní konstrukce, kdy v případě prvozápisů jsou návrhovateli společníci, resp. statutární orgán, zůstává zachována, neboť podnikatel vzhledem k tomu, že nebyl zapsán do obchodního rejstříku, doposud neexistuje⁹⁾.

Vedle již zmíněných argumentů pro závěr, že navrhovatelem na zápis společnosti do obchodního rejstříku jsou společníci, resp. statutární orgán, je možno argumentovat i ustanovením § 64 ObchZ. V případě, že by jejich jednání mělo být považováno za jednání jménem společnosti, bylo by nutně třeba dojít k závěru, aby zakladatelé návrh na zápis společnosti zařadili do seznamu jednání učiněných jménem společnosti před jejím vznikem a předložili jej společníkům ke schválení. Absurdnost takového jednání by však byla nasnadě zejména v případě, kdy by společnost takové jednání neschválila.

Prodlení s podáním návrhu na zápis do obchodního rejstříku

Nesplní-li podle ustanovení § 31 odst. 2 ObchZ osoba uvedená v odst. 1 povinnost podat návrh na zápis do obchodního rejstříku do 15 dnů ode dne, kdy jí tato povinnost vznikla, může návrh podat osoba, která osvědčí právní zájem a k návrhu přiloží předepsané přílohy. Právní zájem bude podléhat věcnému přezkumu ze strany rejstříkového soudu.

V souvislosti s tímto bodem je důležité určit okamžik, kdy navrhovatel (to znamená s ohledem na skutečnosti zmíněné v předchozím bodě nejen osobě uvedené v odst. 1) vzniká povinnost podat návrh na zápis do obchodního rejstříku. Ve smyslu novelizovaného ustanovení § 32 odst. 3 ObchZ vzniká tato povinnost bez zbytečného odkladu po vzniku rozhodné skutečnosti, tj. po uplynutí doby potřebné ke shromáždění všech podkladů pro návrh na zápis do obchodního rejstříku.

Délku této lhůty je proto třeba posuzovat případ od případu zejména s ohledem na charakter a rozsah zapisovaných údajů. Lhůta 15 dnů, po jejímž uplynutí lze podat „náhradní“ návrh na zápis, proto začíná běžet až od uplynutí lhůty bez zbytečného odkladu. Bude-li návrh podle tohoto ustanovení podán předčasně, bude rejstříkovým soudem v souladu s novelizovaným ustanovením § 200d odst. 1 písm. a) o. s. ř. odmítnut jako návrh podaný neoprávněnou osobou.

Okruh osob, které doloží právní zájem, budou tvořit zejména osoby, které se zapisují v rámci zápisu podnikatele do obchodního rejstříku, tj. společníci a členové orgánů společnosti, stejně jako akcionáři akciové společnosti.

Písemný souhlas osob zapisovaných do obchodního rejstříku

Jak bude podrobněji uvedeno dále v části týkající se novelizace občanského soudního řádu, nejsou již osoby, které se zapisují do obchodního rejstříku v rámci zápisu podnikatele, účastníky řízení, což výrazně zjednodušuje rejstříkové řízení a vrací nás do stavu před novelizací občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 30/2000 Sb.

Zákonodárce proto s cílem ochránit tyto osoby před neoprávněným zápisem v ustanovení § 31 odst. 3 ObchZ zakotvil povinnost, aby navrhovatel současně s návrhem předložil písemný souhlas výše uvedených osob, ledaže jejich souhlas plyne z jiných k návrhu dokládáných listin. Podpis na souhlasu musí být úředně ověřen, ledaže je souhlas obsažen v listině vyhotovené ve formě notářského zápisu.

Z použité formulace nelze jednoznačně dovodit, zda je souhlas vyžadován i v případě výmazu těchto osob. **Přestože by se z použité legislativní zkratky „návrh na zápis“ (viz § 31 odst. 1 ObchZ) dalo dovodit, že souhlas je**

vyžadován i při výmazu takových osob, historickým a logickým výkladem je třeba dospět k opačnému závěru: návrh zákona totiž v původním znění neobsahoval výše uvedenou legislativní zkratku, důvodová zpráva k ustanovení § 200b o. s. ř., v jehož odstavci 2 bylo původně předmětné ustanovení obsaženo, zmiňuje nutnost souhlasu jen v souvislosti s procesem ustanovování členů statutárního orgánu. V případě neudělení souhlasu s výmazem by byl výmaz takové osoby vyloučen, čímž by jistě nebyl naplněn cíl novelizace – zjednodušení rejstříkového řízení.

Z přehledu příloh vydaných vyhláškou č. 250/2005 Sb. rovněž vyplývá, že souhlas se vyžaduje jen v případě zápisu nebo změny zápisu do obchodního rejstříku.

Formuláře

Jednou z nejvýraznějších změn provedených touto novelou je úprava obsažená v ustanovení § 32 ObchZ, podle které lze návrh na zápis¹⁰⁾ do obchodního rejstříku podat jen na formulářích vydaných vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 250/2005 Sb. Vyhláška současně určuje seznam příloh k návrhu na zápis. Výčet příloh v seznamu je však pouze demonstrativní, což lze dovodit z toho, že v některých případech listiny nejsou uvedeny vůbec.

Formuláře včetně seznamu příloh jsou bezplatně uveřejněny na portálu Ministerstva spravedlnosti www.justice.cz. Stejně tak jsou zde uveřejněny i podrobné pokyny, jak formuláře vyplňovat.

Návrh na zápis do obchodního rejstříku musí být stejně jako doposud podepsán ověřeně (§ 32 odst. 1 ObchZ). V souladu s ustanovením § 25a zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, může být podpis na návrhu ověřen i advokáty (prohlášení o pravosti podpisu).

Údaje zapisované do obchodního rejstříku

Údaje zapisované do obchodního rejstříku zůstaly z větší části novelou nedotčeny. Ustanovení § 35, resp. § 36, ObchZ tak víceméně odpovídají původní úpravě obsažené v ustanovení § 28 odst. 1 a 2 ObchZ.

Jediný podstatnější rozdíl spočívá ve skutečnosti, že jestliže je statutárním orgánem nebo jeho členem právnická osoba, nezapisují se do obchodního rejstříku jméno a bydliště osob, které jsou členem statutárního orgánu této právnické osoby. Statutární orgán této právnické osoby se tak při jednání za společnost bude muset prokazovat výpisem z obchodního rejstříku právnické osoby – statutárního orgánu.

Podnikání vykonávané prostřednictvím fyzických osob

Ustanovení § 37 ObchZ nahrazuje úpravu obsaženou doposud v ustanovení § 30 ObchZ. Novelizací bylo zcela vypuštěno ustanovení § 30 odst. 2 ObchZ¹¹⁾. Podle tohoto ustanovení se jako předmět podnikání právnických osob nebo družstev zapsala činnost, kterou podle zvláštních předpisů mohou vykonávat pouze fyzické osoby, jen jestliže návrhovač prokázal, že tato činnost bude vykonávána pomocí osob, které jsou k tomu oprávněny podle zvláštních předpisů.

Důvodová zpráva vypuštění tohoto ustanovení odůvodňovala tak, že jde o problematiku spadající pod úpravu živnostenského zákona, který ji řeší v ustanovení § 7 odst. 4. Toto však odpovídá skutečnosti jen částečně, neboť existují

činnosti, které mohou být vykonávány pouze fyzickými osobami, a nejde přitom o živnosti (např. advokáti či daňoví poradci).

Advokátů se tato změna nedotkne, neboť zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, obsahuje ustanovení § 15, které stanovuje podmínky, za kterých mohou advokáti vykonávat advokacii jako společníci veřejné obchodní společnosti. Obdobné ustanovení však není obsaženo v zákoně č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, a je tedy otázkou, jak se za stávající úpravy rejstříkové soudy postaví k otázce zápisů společností, jejichž předmětem podnikání bude např. poskytování daňového poradenství.

Doložení živnostenského nebo jiného oprávnění k činnosti

Je-li třeba dovodit, jak uvedeno výše, že v případě prvozápisů nebude navrhovatelem podnikatel (tj. zapisovaná společnost), nýbrž společníci, resp. statutární orgán, nelze ustanovení § 37 odst. 1 ObchZ posoudit jinak než jako chybné, neboť je zde požadováno, aby navrhovatel doložil, že mu nejpozději dnem zápisu vznikne živnostenské nebo jiné oprávnění k činnosti. To však samozřejmě nevznikne společníkům, resp. statutárnímu orgánu, ale nově zapisované osobě.

Doložení právního důvodu užívání prostor, v nichž je umístěno sídlo

Úprava této otázky je nově obsažena v ustanovení § 37 odst. 2 ObchZ. Stejně jako doposud musí navrhovatel při návrhu na zápis do obchodního rejstříku doložit právní důvod užívání prostor, do nichž umístil své sídlo nebo místo podnikání. Jako důkaz pak podle věty druhé tohoto ustanovení poslouží písemné prohlášení vlastníka nemovitosti, bytu nebo nebytového prostoru, kde je sídlo nebo místo podnikání umístěno, popřípadě osoby oprávněné s nemovitostí, bytem nebo nebytovým prostorem nakládat. Vyhláška však nad rámec zákona požaduje vedle zmiňovaného prohlášení i výpis z katastru nemovitostí ne starší 3 měsíců.

Zákonodárce tak legalizuje praxi, která zde panovala v prvních letech po nabytí účinnosti původního ustanovení § 30 odst. 4 ObchZ, kdy soudy akceptovaly jako důkaz právního důvodu užívání prostor právě souhlas výše uvedených osob s umístěním sídla. Zákon nepožaduje, aby byl podpis na takovém souhlasu úředně ověřen, v praxi jej však lze s ohledem na dosavadní zkušenost doporučit.

V případě umístění organizační složky podniku zahraniční osoby nutnost předložení souhlasu z komentovaného ustanovení jednoznačně nevyplyvá, v seznamu příloh příkládaných k návrhu (formulář č. 7) je však uveden.

Povolení k pobytu

Dosavadní právní úprava obsažená v ustanovení § 30 odst. 3 ObchZ, podle které se u zahraničních fyzických osob (od 1. 1. 2005¹²) s výjimkou osob, které byly státními příslušníky členských států Evropské unie nebo jiných států tvořících Evropský hospodářský prostor), které byly oprávněny jednat jménem podnikatele, vyžadovalo povolení k pobytu, byla nahrazena novou úpravou obsaženou v ustanovení § 37 odst. 3 ObchZ. **Povolení k pobytu se tak již nebude vyžadovat** ani u osob jednajících jménem podnikatele, které nejsou státními příslušníky členských států Evropské unie nebo jiných států tvořících Evropský hospodářský prostor.

Podle tohoto ustanovení pak musí zahraniční, ať již fyzická, či právnická osoba, je-li navrhovatelem na provedení zápisu do obchodního rejstříku, sdělit rejstříkovému soudu doručovací adresu na území ČR nebo zmocněnce pro přijímání písemností s doručovací adresou v ČR. Vztáhneme-li toto ustanovení na shora zmiňované zahraniční členy statutárního orgánu, je zřejmé, že tuto povinnost je třeba splnit jen u prvozápisů, tj. bude se týkat jen prvních členů statutárního orgánu¹³⁾; v ostatních případech již bude navrhovatelem sama právnická osoba.

Překlady do Sbírký listin

Zákonodárce nově v ustanovení § 38k odst. 3 ObchZ připustil, aby překlady listin, které se zakládají do Sbírký listin, nebyly úředně ověřeny v případě, že se jedná o překlad z jazyka, který je úředním jazykem některého z členských států Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru. V ostatních případech požadavek ověřeného překladu trvá.

Novelizace občanského soudního řádu

Jak již bylo naznačeno výše, skutečná podstata novely spočívá ve změně rejstříkového řízení. Jako nejpodstatnější je třeba zmínit nahrazení dosavadního věcného přezkumu registračním principem, tzn. **rejstříkový soud** již (s výjimkou vyplývající z ustanovení § 200da odst. 1 o. s. ř.) **nebude zkoumat návrh po věcné, nýbrž jen po formální stránce**.

Další podstatné změny spočívají ve stanovení lhůty pro provedení zápisu do obchodního rejstříku, resp. lhůty pro vydání rozhodnutí o návrhu, a v níže popsané fikci zápisu, ke které dojde po marném uplynutí zmiňované lhůty.

Zásada projednací

V ustanovení § 120 odst. 2 o. s. ř., který obsahuje výčet řízení, která jsou ovládnána zásadou vyšetřovací, byl odstraněn odkaz na řízení ve věcech obchodního rejstříku. Od účinnosti novely je tak rejstříkové řízení ovládnáno zásadou **projednací**, tj. povinnost tvrzení, a důkazní břemeno leží zásadně na účastníkovi řízení, resp. na navrhovateli.

Zpětvzetí návrhu

Podle ustanovení § 200b odst. 2 o. s. ř. je **zpětvzetí návrhu možné jen v případech, kdy má zápis navrhovaných skutečností konstitutivní účinky**. U deklaratorních zápisů je zpětvzetí návrhu vyloučeno. K omezení možností zpětvzetí návrhu dochází zejména s ohledem na možnost zápisu navrhovaných skutečností marným uplynutím lhůty pro provedení zápisu, resp. vydání rozhodnutí, zakotvenou v ustanovení § 200db odst. 3 o. s. ř..

V případě konstitutivních zápisů zůstala možnost zpětvzetí návrhu zachována, neboť nemožnost zpětvzetí návrhu by u těchto druhů zápisu porušovala dispoziční právo účastníků, tj. právo rozhodnout, zda chtějí, aby k zápisu, a tedy ke vzniku určité právní skutečnosti, došlo, či nikoliv.

Odmítnutí návrhu

Soud podle ustanovení § 200d odst. 1 o. s. ř. usnesením návrh odmítne z těchto důvodů:

- a) návrh byl podán osobou, která k tomu není oprávněna podle zvláštního právního předpisu,

- b) návrh nebyl podán způsobem předepsaným podle zvláštního právního předpisu (tj. nebyl podán na předepsaném formuláři),
- c) návrh neobsahuje všechny náležitosti stanovené zvláštním právním předpisem,
- d) návrh je nesrozumitelný nebo neurčitý,
- e) k návrhu nebyly doloženy listiny, jimiž mají být podle zvláštního právního předpisu doloženy údaje o zapisovaných skutečnostech.

Soud současně podle téhož ustanovení nebude účastníka vyzývat, aby odstranil vady podání, jak to předpokládá ustanovení § 43 o. s. ř.

Ustanovení § 200d odst. 2 o. s. ř. obsahuje výjimky ke shora zmiňovanému ustanovení spočívající v tom, že soud nemůže návrh odmítnout, pokud:

- a) listina k návrhu není připojena proto, že taková listina se podle práva, kterým se řídí zapisovaná zahraniční osoba, nevydává, nebo
- b) listina byla nesprávně označena nebo nesplňuje všechny formální požadavky stanovené zvláštním právním předpisem, a to za předpokladu, že rozhodné skutečnosti jsou doloženy jinými listinami, které byly k návrhu doloženy.

Rozhodnutí o návrhu, resp. provedení zápisu

Rozhodování o zápisu, resp. provedení zápisu, do obchodního rejstříku upravené v ustanovení § 200da o. s. ř. je jednou z nejobtížněji vyložitelných částí novely. Jde především o vzájemný vztah odstavců 1 až 3 tohoto ustanovení upravujících případy, kdy dochází k provedení zápisu do obchodního rejstříku bez vydání rozhodnutí.

Podle odst. 1 tak soud provede zápis do obchodního rejstříku tehdy, jestliže:

- zapisované údaje byly doloženy listinami, které vyžaduje zvláštní právní předpis,
- firma není zaměnitelná, popřípadě nevyvolává nebezpečí záměny s firmou již dříve zapsanou, a
- bylo doloženo oprávnění k výkonu zapisovaného předmětu podnikání.

I. Štenglová¹⁴⁾ při posuzování vzájemného vztahu ustanovení § 200da odst. 1 a 3 ObchZ dospěla k závěru, že komentované ustanovení se zřejmě týká prvozápisů, což dovozuje z uvedení dvou posledně jmenovaných podmínek (nezaměnitelnost firmy a doložení předmětu podnikání).

Toto ustanovení je však třeba podle našeho názoru spíše vykládat tak, že obsahuje výčet skutečností, které rejstříkový soud zkoumá z věcného hlediska, ať již jsou např. obsaženy v notářském zápisu, či nikoliv, tj. stanovuje meze věcného přezkumu. V případě, že firma zaměnitelná není, resp. je doložen předmět podnikání, je podaný návrh způsobilý k zápisu¹⁵⁾. Podstatné je rovněž to, že zákonodárce zde nestanovuje, že zápis bude proveden bez vydání rozhodnutí, jak je tomu v ustanoveních odst. 2 a 3, a nechává tedy otevřenou možnost, aby byl tento zápis proveden podle ustanovení odstavců 3 nebo 4.

Jinými slovy, zápis se neprovede přímo podle ustanovení odst. 1, nýbrž až podle ustanovení odst. 3, jsou-li splněny zde uvedené předpoklady, nebo podle ustanovení odst. 4 v ostatních případech.

Bez vydání rozhodnutí provede rejstříkový soud podle ustanovení odst. 2 zápis do obchodního rejstříku¹⁶⁾, jde-li o skutečnosti, které se do obchodního rej-

stříku zapisují podle zvláštního právního předpisu na základě rozhodnutí soudu nebo správního úřadu. Jde tak například o prohlášení konkurzu, o zrušení společnosti soudem nebo jmenování likvidátora soudem. Novelizovaná úprava tak odpovídá dosavadní úpravě obsažené v ustanovení § 28 odst. 6 ObchZ.

Podle odst. 3 rejstříkový soud provede zápis bez toho, že by o tom vydával rozhodnutí, též pokud jde o:

- a) skutečnosti, jejichž platnost nebo účinnost nenastává až zápisem do rejstříku (tj. deklaratorní zápisy), nebo
- b) skutečnosti, které mají svůj podklad v notářském zápisu¹⁷⁾, za předpokladu, že účastníkem řízení je pouze podnikatel a že provedení takového zápisu navrhl.

Z formulace tohoto ustanovení není zřejmé, zda se podmínka, že účastníkem řízení je pouze podnikatel a že provedení zápisu navrhl, vztahuje jen na skutečnosti uvedené pod písm. b) nebo i na deklaratorní zápisy. Vzhledem k tomu, že pokud by zákonodárce zamýšlel vázat na tuto podmínku jen skutečnosti uvedené ad b), mohl toto ustanovení přeformulovat tak, že by změnil jejich pořadí či větu rozdělil, jsme přesvědčeni o tom, že zmiňovaná podmínka se týká jak deklaratorních zápisů, tak i zápisů, jejichž podkladem je notářský zápis.

V případech neuvedených v odstavcích 2 a 3 rozhoduje rejstříkový soud usnesením s možností nařízení jednání. Usnesením tak bude např. rozhodováno ve všech případech, kdy návrh na zápis do obchodního rejstříku podá osoba uvedená v ustanovení § 31 odst. 2 ObchZ, jak vyplývá z výše uvedeného, neboť nebude splněna podmínka, aby byl účastníkem řízení pouze podnikatel.

V praxi by tak soud měl např. v případě prvozápisů postupovat tak, že podle ustanovení odst. 1 věcně přezkoumá, zda firma není zaměnitelná a zda byla doložena oprávnění k výkonu zapisovaného předmětu podnikání. Pokud budou splněny obě tyto podmínky, bude dále postupovat podle ustanovení odst. 4, neboť u prvozápisu společností nebude splněna podmínka, že účastníkem řízení bude pouze podnikatel (navrhovatelem jsou v tomto případě podle ustanovení § 78 odst. 2, § 96, § 112 odst. 1, § 175 odst. 2 a § 225 odst. 2 ObchZ společníci, resp. statutární orgán podnikatele). Soud tak ve lhůtě uvedené v ustanovení § 200db odst. 1 o. s. ř. vydá usnesení o zápisu; neprovede-li jej, nastupuje fikce provedení zápisu podle ustanovení § 200db odst. 3 o. s. ř.

Právě fikce zápisu je dalším z argumentů svědčících pro závěr, že u prvozápisů nedochází k provedení zápisu bez vydání usnesení již na základě ustanovení § 200da odst. 1 o. s. ř., neboť pro takový zápis fikce zápisu neplatí (viz § 200db odst. 3 o. s. ř.).

Obdobně bude soud postupovat v případech, kdy předmětem návrhu bude změna firmy, anebo předmětu podnikání. Rejstříkový soud podle ustanovení odst. 1 posoudí, zda jsou splněny zde uvedené předpoklady, a poté vzhledem k tomu, že jak změna předmětu podnikání, tak i obchodní firmy jsou skutečnostmi, které budou mít podklad v notářském zápisu, provede zápis tentokrát bez vydání usnesení podle ustanovení § 200da odst. 3 o. s. ř.

Bez vydání usnesení o provedení zápisu provede rejstříkový soud zápis do obchodního rejstříku i u fyzické osoby, a to vzhledem k tomu, že půjde o deklaratorní zápis a účastníkem řízení bude pouze podnikatel, který zápis navrhl.

Lhůta pro provedení zápisu a fikce zápisu

Jednou z nejpodstatnějších změn rejstříkového řízení, kterou novela přinesla, je ustanovení § 200db odst. 1 o. s. ř., podle kterého **je soud povinen provést zápis nebo rozhodnout o zápisu usnesením ve lhůtě stanovené zvláštním právním předpisem, jinak nejpozději do pěti pracovních dnů.** V souladu s bodem 2. přechodných ustanovení se po dobu jednoho roku od nabytí účinnosti novely tato lhůta prodlužuje na 10 dnů.

Lhůta počíná běžet ode dne podání návrhu. Byl-li soudní poplatek zaplacen až po podání návrhu, nebo byl-li návrh v průběhu řízení měněn, běží lhůta až od zaplacení soudního poplatku nebo od změny návrhu.

Další již avizovanou změnou je v ustanovení § 200db odst. 3 o. s. ř. stanovená fikce zápisu pro marné uplynutí shora uvedené lhůty pěti, resp. 10 dnů, a to ke dni následujícímu po dni, kdy došlo k marnému uplynutí lhůty. Fikce zápisu neplatí, byl-li návrh na zápis skutečností, jejichž zápis má konstitutivní účinky, vzat účinně zpět. Jako poněkud problematické je třeba vnímat, že není stanovena lhůta, ve které má soud zápis provést v případě, že zmešká lhůtu uvedenou v odst. 1.

Podnikatel a osoby, které se zapisují do obchodního rejstříku v rámci zápisu podnikatele (tj. členové statutárního orgánu, resp. společníci s. r. o.), se podle ustanovení § 200db odst. 4 o. s. ř. **mohou v prekluzivní lhůtě jednoho měsíce od zápisu návrhem domáhat výmazu nebo změny zápisu** provedeného podle ustanovení § 200db odst. 3 o. s. ř., tj. na základě zmeškání výše uvedené pěti, resp. desetidenní lhůty.

V souladu s ustanovením § 200dc o. s. ř. je rejstříkový soud povinen vyzkoušet účastníky řízení o zápisu provedeném podle ustanovení § 200da odst. 3, resp. § 200db odst. 3, o. s. ř. tak, že jim zašle výpis z obchodního rejstříku obsahující zápis. Výpis musí být odeslán nejpozději do tří dnů od zápisu.

Skutečnost, že povinnost zaslat výpis z obchodního rejstříku není vztažena na ustanovení § 200da odst. 1 o. s. ř., je současně dalším argumentem pro shora uvedený závěr, že na základě tohoto ustanovení k samotnému zápisu nedochází.

Závěr

Závěrem lze dodat, že od provedené novelizace rejstříkového řízení lze patrně očekávat jeho zrychlení a v konečném důsledku i zlevnění. Při celkovém posouzení zákona č. 216/2005 Sb. však nelze opominout, že tento předpis trpí tolika nečinnostmi, takže je podle našeho názoru legitimní položit si otázku, zda měl být tak nekvalitní předpis vůbec schválen, neboť vady v předpise obsažené nelze podle našeho názoru odůvodnit pouze tím, že jde o poslanecký návrh zákona.

Do budoucna lze proto předpokládat rozsáhlou novelizaci celého rejstříkového řízení, která by se měla týkat skoro všech ustanovení dotčených touto novelou, zejména však klíčového ustanovení § 200da o. s. ř., jehož výklad bude v praxi činit nemalé obtíže, vyjasnění problematiky úhrady nákladů spojených s vydáním opisů z obchodního rejstříku (§ 28 odst. 6 ObchZ), chybné úpravy obsažené v ustanovení § 31 odst. 1 ObchZ, problematiky překotně vypuštěného ustanovení § 30 odst. 2 původního znění ObchZ a mnoha dalších otázek.

Vysvětlivky:

- 1) S ohledem na toto odůvodnění se pak samozřejmě nabízí otázka, zda pak bylo opravdu nutné zcela měnit systematiku členění jednotlivých ustanovení, pokud by z obsahového hlediska přílišných změn nedoznala.
- 2) Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), ve znění pozdějších předpisů.
- 3) Ve smyslu legislativní zkratky uvedené v ustanovení § 200a odst. 1 o. s. ř.
- 4) Původní znění § 31 odst. 1 ObchZ: „Návrh na zápis do obchodního rejstříku podává oprávněná osoba, jíž se zápis týká, nebo osoby oprávněné k tomu podle zákona nebo osoby písemně zmocněné k tomu těmito osobami.“
- 5) Znění ustanovení § 78 odst. 2 ObchZ: „Návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku podepisují všichni společníci a přikládá se k němu společenská smlouva.“
- 6) Znění ustanovení § 96 ObchZ: „Návrh na zápis komanditní společnosti do obchodního rejstříku podepisují všichni společníci a přikládá se k němu společenská smlouva.“
- 7) Znění ustanovení § 112 odst. 1 ObchZ: „Návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku podepisují všichni jednatele.“
- 8) Znění ustanovení § 175 odst. 2 ObchZ: „Návrh na zápis do obchodního rejstříku podává představenstvo a podepisují ho všichni členové představenstva.“
- 9) Ve prospěch této argumentace je možno citovat i judikát Vrchního soudu v Praze (sp. zn. 7 Cmo 643/98), podle kterého: „Především proto, že v případě tzv. prvozápisů obchodních společností družstev do obchodního rejstříku subjekty, kterých se zápis dotýká, ještě neexistují... určil zákon... za navrhovatele osoby, které jsou k podání návrhu do obchodního rejstříku oprávněny podle zákona.“
- 10) Zmiňované ustanovení bylo přijato se zjevnou písařskou chybou viz: „Návrh na návrh na zápis lze podat ...“
- 11) Kvalitu novely poměrně výstižně charakterizuje skutečnost, že ač bylo ustanovení § 30 odst. 2 původního znění ObchZ bez náhrady zrušeno, zůstalo zachováno ustanovení § 56 odst. 3 ObchZ, kde byl obsažen odkaz na původní ustanovení § 30 odst. 2. Tento odkaz byl nahrazen odkazem na ustanovení § 35 písm. b) ObchZ, čímž se stalo celé ustanovení naprosto nesignifikantním.
- 12) Na základě novely provedené zákonem č. 554/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.
- 13) Mimo zmiňovaných prvních členů statutárních orgánů se pak tato povinnost bude týkat i dalších členů statutárního orgánu, budou-li navrhovateli ve smyslu ustanovení § 31 odst. 2 ObchZ.
- 14) Názor přednesený na semináři „Nová právní úprava obchodního rejstříku účinná od 1. 7. 2005“ konaném Agenturou Bova dne 20. 6. 2005.
- 15) Zde může být namítán rozpor se slovním spojením „... soud provede zápis do rejstříku ...“; aby však bylo toto ustanovení alespoň nějakým způsobem rozumně vyložitelné, je podle našeho názoru třeba jít nad rámec doslovného jazykového výkladu.
- 16) Zde je třeba upozornit na to, že znění tohoto ustanovení obsahuje oproti znění zákona schváleného Parlamentem ČR písařskou chybu, neboť schválené znění neobsahuje před slovem „také“ čárku („Soud provede zápis do obchodního rejstříku podle odst. 1, aniž o tom vydá rozhodnutí také, jde-li o skutečnosti ...“). Ve schváleném znění lze tak komentované ustanovení vykládat tak, že soud provede zápis, aniž by o něm současně, resp. před tím, vydával rozhodnutí.
- 17) Podle poslední věty odst. 3 je pak notářský zápis způsobilým podkladem k zápisu, i když zvláštní právní předpisy formu notářského zápisu nevyžadují.